

המומחים עונים: האם מישהו משתיק ימנים בפייסבוק?

קבוצה של אנשי תקשורת ואישי ציבור מימין טוענים שפייסבוק מונעת חשיפה של הפרסומים שלהם בפיד כדי להשתיק אותם ■ בפייסבוק טוענים שזו תקלה עולמית ■ אך המומחים מצביעים על כיוון אחר לגמרי

רפאלה גויכמן 11.04.2021 15:48

קבוצה של אנשי תקשורת ואישי ציבור מימין טוענים בימים האחרונים כי פייסבוק, הרשת החברתית הגדולה בעולם שלה 2.5 מיליארד משתמשים, מונעת חשיפה של הפרסומים שלהם בפיד כדי להשתיק את קולם. מנגד, טענה היום (א') בפייסבוק כי מדובר בתקלה עולמית ולא מקרה נקודתי בישראל. אולם כמה מומחים שפועלים בתחום הרשתות החברתיות מעלים טענה שונה בתכלית משני הצדדים.

המומחים אומרים פה אחד כי הטענה של משתמשים כמו ח"כ גלית דיסטל אטבריאן (הליכוד), ארז תדמור, אלי ציפורי, גדי טאוב, יאיר נתניהו ועירית לינור כי פייסבוק מצנזרת אותם - היא לא פחות מתיאוריית הקונספירציה התורנית שהם מנסים להוביל בכוח.

ההסברים לירידה בחשיפה מצביעים על דבר אחד שהתרחש בוודאות - פייסבוק עשתה שינוי כלשהו באלגוריתם שלה שהשפיע על החשיפה. "פייסבוק עושה שינויים באלגוריתמים שלה כל הזמן, מסיבות עסקיות והנדסיות. לעתים השינויים משפיעים רק בכמה מדינות ולעתים ברמה הגלובלית", מסביר רן בר-זיק, מפתח בחברת Verizon Media. "השינויים הם חלק ממה שנקרא A/B testing (שיטת בדיקה שבוחנת כמה גרסאות של תוכנה כדי לראות מי הטובה ביותר עבור משתמשים; ר"ג) והם יכולים לפגוע במשתמש זה או אחר - אבל לא בגלל הנטייה הפוליטית שלו כמובן, אלא כחלק משינוי רחבי".

לדבריו של בר-זיק, באופן תיאורטי פייסבוק יכולה לבצע שינוי שיגביל קבוצה מסוימת, אולם זה עניין מורכב ופייסבוק היא תאגיד מאוד גדול ואינה מנצלת את הגישה לשינוי נקודתי כזה בקלות - בטח שלא עבור פגיעה בקבוצה פוליטית מסוימת. "בניגוד למה שישראלים רבים חושבים, ענייני הפנים שלנו לא מעניינים כמעט איש מחוץ למדינה. אנשים שבטוחים שהם משפיענים כי יש להם אלפי לייקים ומאות אלפי עוקבים, הם זניחים באקוסיסטם גדול שנמדד במיליארדים. ואולי השורה התחתונה היא שאם פייסבוק רוצה להתנכל למישהו - בוודאי לאדם כמו יואב 'הצל' אליאסי, היא יכולה לחסום אותו בקלות. ראינו את זה עם חסימת החשבונות של מייסד סטטוסים מצייצים אבי לן, או של פרופ' אמיר חצרוני. אחרי החסימה והרעש המתלווה אליה - איש כבר לא יזכור את האדם רב הכוח שהיה. ולמעט המקרה של אבי לן, שהיה קשור בסכסוך עסקי, ברובן המוחץ של התביעות נגד פייסבוק, התובעים מפסידים".

כפי שמסביר בר-זיק, פייסבוק מבצעת שינויים באלגוריתם שלה כל הזמן. בעבר היו מקרים רבים שהשינוי השפיע בצורה משמעותית על משתמשים בכל העולם - כמו השינויים שעשתה ב-2011 לפני הנפקתה בנאסד"ק, או ב-2016 כאשר הורידה דרמטית חשיפה של עמודים עסקיים בפיד. המטרה היא עסקית בלבד - לגרום לאנשים לשלם לה כדי שיותר משתמשים יראו פרסומים שלהם ושלא ימשיכו להישען רק על תפוצה אורגנית.

לא רק אנשי ימין

אורי קול, מייסדי פייק-ריפורטר, פלטפורמת מחקר ציבורית שבוחנת הפצת חדשות כזב וזיופים ברשתות החברתיות, בחן את הטענות באמצעות כלי של פייסבוק - קראודטאנגל (CrowdTangle) שמנתח אינטרקציות ברשת החברתית. "התחלתי בהודעה של תדמור וניתחתי את כל האינטראקציות של כל האנשים שהוא ציין - קליקים, לייקים, תגובות, שיתופים. במקביל, ערכתי בדיקה של עמודים אחרים וראיתי שאפילו לעמודים של מחאת בלפור הורידו חשיפה. ב-90% מהמקרים אנשים לא יודעים לנתח רשתות חברתיות וממציאים תיאוריות. ברגע שמסתכלים על מספרים, רואים שמדובר בתופעה רחבה. לדעתי זה גם שילוב של עייפות החומר - אנחנו אחרי בחירות רביעיות - אנשים עייפים וכבר אין יותר כוח לשמוע עוד על בעיות פוליטיות", מסביר קול.

הבדיקה של קול מצביעה על מגמה מאוד רחבה שהחלה בסוף מארס, ושבמסגרתה כלל המשתמשים חוו ירידה. כך למשל, בדיקה של העמוד הרשמי של ציפורי, מתומכיו הקולניים של ראש הממשלה בנימין נתניהו, מראה כי לא היתה כלל מגמה חריגה של שינוי.

משתמש טוויטר בשם מתן אמיר, ניתח את הפוסט של דיסטל אטבריאן שטענה בטוויטר: "לרגל השבעתי לכנסת, פייסבוק החליטה לצמצם לי את החשיפה לכמעט אפס. מ-4,000 לייקים בממוצע - אני כרגע מגרדת מלמטה את ה-200". אמיר בחן את הפוסטים עצמם שהעלתה דיסטל אטבריאן בפייסבוק לאחרונה, והשווה ביניהם כדי להבין מדוע פוסט אחד מקבל חשיפה, ואחר לא. לדבריו, "הציוץ בו היא טוענת לקונספירציה - הגיע בעצמו למספרים מדהימים של אלפי לייקים, תגובות ושיתופים בשבע שעות בלבד".

הסבר ראשון שלו הוא שלדיסטל אטבריאן יש חשבון פרטי ולא עסקי, ולכן פרסום של סרטוני וידאו, למשל, לא יקבלו עדיפות בפיד אלא רק דרך חשבון עסקי. פוסט שבו יש צילום מסך של טקסט שבתוכו כבר יש עוד טקסט קיבל גם חשיפה נמוכה. לדבריו של אמיר, "זה לא נראה טוב בפיד, ולא ברור מה מתחיל איפה ומה נגמר איפה. האלגוריתם של פייסבוק מזהה שיש כאן בלגן וטקסט על טקסט, ומוריד חשיפה".

אמיר מוסיף כי בדיקה של יתר הפוסטים של ח"כ דיסטל אטבריאן מראה כי הם זוכים להיקף משמעותי של חשיפה ותגובות, ולכן אין הרבה בשר בטענות שלה.

הבוטים פרשו

השערה נוספת שעלתה ברשת סביב טענות הצנזורה היא כי אחרי הבחירות, משתמשים מזויפים רבים שהופעלו על מנת "לנפח" פרסומים ברשתות החברתיות כדי להעניק לאנשי ימין חזות של פופולריות - הושבתו. כך למשל, העיתונאית ומגישת הטלוויזיה דניאלה סמרי והיועץ האסטרטגי ליאור חורב צייצו בטוויטר כי אחד ההסברים האפשריים לירידה דווקא בצד מסויים של המפה הפוליטית, הוא "הבוטים" בתשלום שתופעלו לצורך הבחירות ופעילותם הופסקה.

מגיש הטלוויזיה שי גולדן, שהצית את הדיון בפייסבוק, הודה כי כנראה שדבריו היו שגויים לאחר שזכה לחשיפת ענק של אלפי תגובות ואף מחק את הפרסום בו טען כי הוא נחסם במכוון בשל דעותיו הימניות. אולם, יתר האנשים שטענו כי חשיפתם ירדה ממשיכים לטעון זאת, ולא חזרו בהם מטענה זו נגד פייסבוק כפי שעשה גולדן.

למרות שהוכח כי לא מדובר בפגיעה בזדון - מובילים נציגי מחנה הימין - גם בפייסבוק וגם בטוויטר - אג'נדה שהימין צריך פלטפורמה תקשורתית חזקה משלו שתוכל להתחרות מול ערוצי תקשורת אחרים.

"הימין הישראלי צריך בית חזק משל עצמו בתקשורת. ערוץ תקשורת מרכזי, מיינסטרימי, משפיע, שמדבר לציבור רחב. ערוץ שיתחרה באמת במשחק של הגדולים. עד אז, נמשיך להיות תלויים בחסדיהם של עורכים ומנהלים ועיתונאים שמסורים לנרטיב אחד. הם יקבעו אם נשדר או לא. והם יחליטו בשביל כולנו מה ייאמר בחדשות ובאולפנים, וכיצד תתווך המציאות. הם ישלטו בסיפור של המדינה כאן. ואנחנו מודרים ממנו. חברים, את הקול שלנו והסיפור שלנו הגיע הזמן שנספר על גבי במה חופשית. גדולה. משלנו. באמת שהגיע הזמן שהימין ירים כבר את הכפפה הזאת", סיכם גולדן את דבריו בפייסבוק אמש בפוסט שזכה בעצמו ל-3,000 לייקים, תגובות ושיתופים.